

thi mine Herrer, den dyreste Arbeidskraft, vi have, er den, som ikke kan betales. Om nogle Embeds-kontorer faae noget mere eller mindre Skriveri har ikke nær saa Meget at betyde, thi det bliver enten betalt, eller det kan i alt Fald blive det, men om vore Kommuner skulde udsættes for efterhaanden at miste flere og flere af de dygtige frivillige Kræfter, de have til deres Raadighed, da vil dette Tab være uerstatteligt. Den Interesse, der høves for Ledelsen af de kommunale Anliggender, er i et gladeligt Tiltagende i de senere Aar, men dersom Arbeider som de, de to for-gangne Maanedes have ført med sig, oftere skulde gjentages, frygter jeg for, at flere og flere ville søge at frigjøre sig for Kommunens Gjeneste saa hurtig, som det paa nogen Maade er muligt. Og, mine Herrer, hvad er det saa, som disse Oplysninger skulle give os Svar paa. De ville selvfølgelig give det Svar, som vi Alle kunde have sagt forud, at den høist beskattede Fjertedel af Bølgene svarer den aldeles overvejende Del af de kommunale Byrder. Det har Ingen betvivlet, og det er ikke derom, at Striden har dreiet sig, saa at, forsaavidt disse Oplysninger skulle anvendes til at modarbejde det Forslag, som 11 erede Medlemmer have indbragt her i Thinget, saa er dette Naaben fløvt, thi det rammer ikke Strids-spørgsmaalet. — Der kom kort efter et andet lignende Cirkulære, som har været meget omtalt, og hvori det krævedes af Sognekommunerne, at de skulde oplyse samtlige Arbejderforhold paa statistisk Maade. Der blev ikke blot forlangt Oplysning af Arbeidsgiveren om Arbejdslovens Størrelse, men endvidere fordreret, at Kommunerne skulde oplyse, hvad en Arbejderfamilie i Gjennemsnit kan bruge, i den største Detail, dens Udgifter og dens Indtægter. Dersom dette Arbejde skulde have været foretaget i det Omfang, som Ministeriet forlangte, vilde det ganske vist have krævet et særdeles stort Arbejde, og forsaavidt var det med Grund, at Ministeriet tilføiede en vis smigende Anmodning til Kommunerne om, at man ventede at finde den Støtte hos dem, som man gjorde Regning paa og ansaa for nødvendig. Jeg tror imidlertid ikke, at Kommunerne have indladt sig paa eller kunnet indlade sig paa at gaa i den Detail, som krævedes, og jeg tror, at det maas kunne betegnes som et Overgreb, naar man kræver en officiel Undersøgelse af saa rent huslige og private Forhold som dem, disse Skemaer omhandle. Den gamle engelske Grundsætning: „mit Hus, min Fæstning“ er ganske vist ikke trængt til Bunds hos os, men jeg tror alligevel, at den er trængt saa dybt ned, at Sogneraadene have havt en umiddelbar Følelse af, at de Memesker, som disse Skemaer angik — Arbejderne, som de kaldes — ikke vilde være uden Ret, naar de opattede en saadan Undersøgelse i Detail som en Slags Fornærmelse, saa at de kunde være i deres Ret til at svare Sogneraadenes Udsendinge, at det ikke syntes at komme dem ved.

Det er dertil blevet sagt, at man ikke troede, at Arbejderne vare saa fint følende, at de kunde finde noget som helst Stødende derved, men jeg tror dog, at man tager feil deri. Jeg kan ikke sige Andet, end at i alt Fald min umiddelbare Følelse siger mig, at jeg ikke vilde kunne anstille en saadan Intuition i Detail overfor nogen Arbeider. Til en Forklaring af det Udtryk, som jeg brugte, nemlig at Arbejderen deri kunde se noget Stødende for sig, kan jeg tilføie, at det forekommer mig, at han vel vilde kunde have Anledning hertil. Man maa nemlig forud kunne vide, at enhver Oplysning, som gives, og som gives med god Tro, i sin Tid vil blive brugt som et Grundlag for en Kritik af hans personlige Forhold. Nogle ville finde, at han bruger for meget Lobak, Andre, at han drikker for meget Brændevin. Atter Andre ville mene, at han kan undvære Suffer, flere, at han kan undvære Kaffe, og de fleste ville være enige om, at han gifter sig for tidlig. Jeg henstiller til de Herrer, om De ikke søle, at vi her dog ere inde paa en forkert Vej, og jeg vil sige en farlig Vej? Og hvilke Oplysninger skal der saa ventes at komme ud deraf? Alle disse Oplysninger ville nødvendigvis ikke kunne indeholde Andet end det Svar; Arbejderen lever, ergo kan han leve, han kan leve, naar han anvender den fornødne Sparommelighed, vel at mærke, naar ikke Sygdom eller andre Ulykker støde til. Men allerede deri ligger der Opfordring nok for Staten til, saa langt dens Omraade strækker, at træde til og støtte ham, og det er jo sagt forud og blevet gjentaget atter og atter: Lad os først og fremmest anerkende Arbejderen i hans fulde Besiddelse af borgerlige, politiske og menneskelige Rettigheder, lad os fri ham saameget for Afgifter, som det er os muligt, lad os i den Henseende følge Kommunerens gode Exempel — thi i de allerfleste Tilfælde gaa Kommunerne forud for Staten i saa Henseende med et godt Exempel — og lad os endelig gjøre, hvad der staar i vor Magt, til at fremme Jaaband Virksomhed, som kan ophjælpe Arbejderen ad Selvhjælpsens Vej. Er det ikke mærkværdigt, at netop paa denne Tid er et af de saa Skridt, som Regjeringen i saa Henseende viser at ville gjøre, det at lægge en ny Byrde paa et af disse stakkels uskyldige Midler til at ophjælpe Arbejderen gennem Selvhjælp, idet der foreslaas en ny Afgift paa Forbrugsforeninger til Fordel for Kjøbmændene. Dette forekommer mig at være mærkværdigt. Jeg sætter en væsentlig Pris paa Forbrugsforeningerne, ikke for den stakkels Fordels Skyld, som de kunne indbringe for en enkelt Arbeider, men langt mere fordi de kunne bidrage væsentlig til at udfri ham af en fordærlig Kreditafhængighed. I denne Henseende sætter jeg Forbrugsforeningerne meget høit, og det vilde være sørgeligt, om vi i dette Dieblif, skulde komme til at lægge fornyede Byrder paa en saadan — jeg gjentager det — uskyldig Virksomhed. Hvad skulde